

SAMENVALLENDE OPGAVEN

Zonder sterkere regio stukt verduurzaming

De regio's moeten aan de bak, wil Nederland zijn duurzaamheidsdoelen voor economie, energie, landbouw en klimaatadaptatie halen. Dat stelde de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur dit voorjaar in een verkenning. Op 11 september organiseerde de raad daarom de 'Werkconferentie Regio 2050'.

HARRY PERRÉE

De lat ligt hoog voor 2050: een energietransitie moet de CO₂-uitstoot met 95 procent verminderen, de economie moet tegen die tijd volledig circulair zijn, de landbouw meer gericht op plantaardige in plaats van dierlijke productie en klimaatadaptatie moet ervoor zorgen dat Nederland is voorbereid op extreem droge en extreem natte periodes. Deze klussen moeten grotendeels worden geklaard in de regio en dat gaat alleen lukken als regio's die klussen niet afzonderlijk aanpakken maar combineren. De regio's zijn echter niet toegerust op het werk dat hen wacht, zo concludeert de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur in *De som der delen - verkenning samenvallende opgaven in de regio* (maart 2019).

"Wij signaleren dat er tussen de Haagse beleidsagenda's en wat er in de regio's van onderop gebeurt, een non-relatie zit", zegt hoogleraar gebiedsontwikkeling Co Verdaas, die bij de Rli de totstandkoming van het rapport coördineerde. De raad ging op bezoek in de Zuidwestelijke Delta (Zeeland, delen van Zuid-Holland en West-Brabant), waar ze sprak met overheden, maatschappelijke organisaties en ondernemers en tal van initiatieven bezocht. Die zijn, aldus Verdaas, "vaak ingegeven door enthousiasme van ondernemers of maatschappelijke organisaties die het goede willen doen of zeggen: dat is de toekomst, dus die kant wil ik op."

Pioniersfase

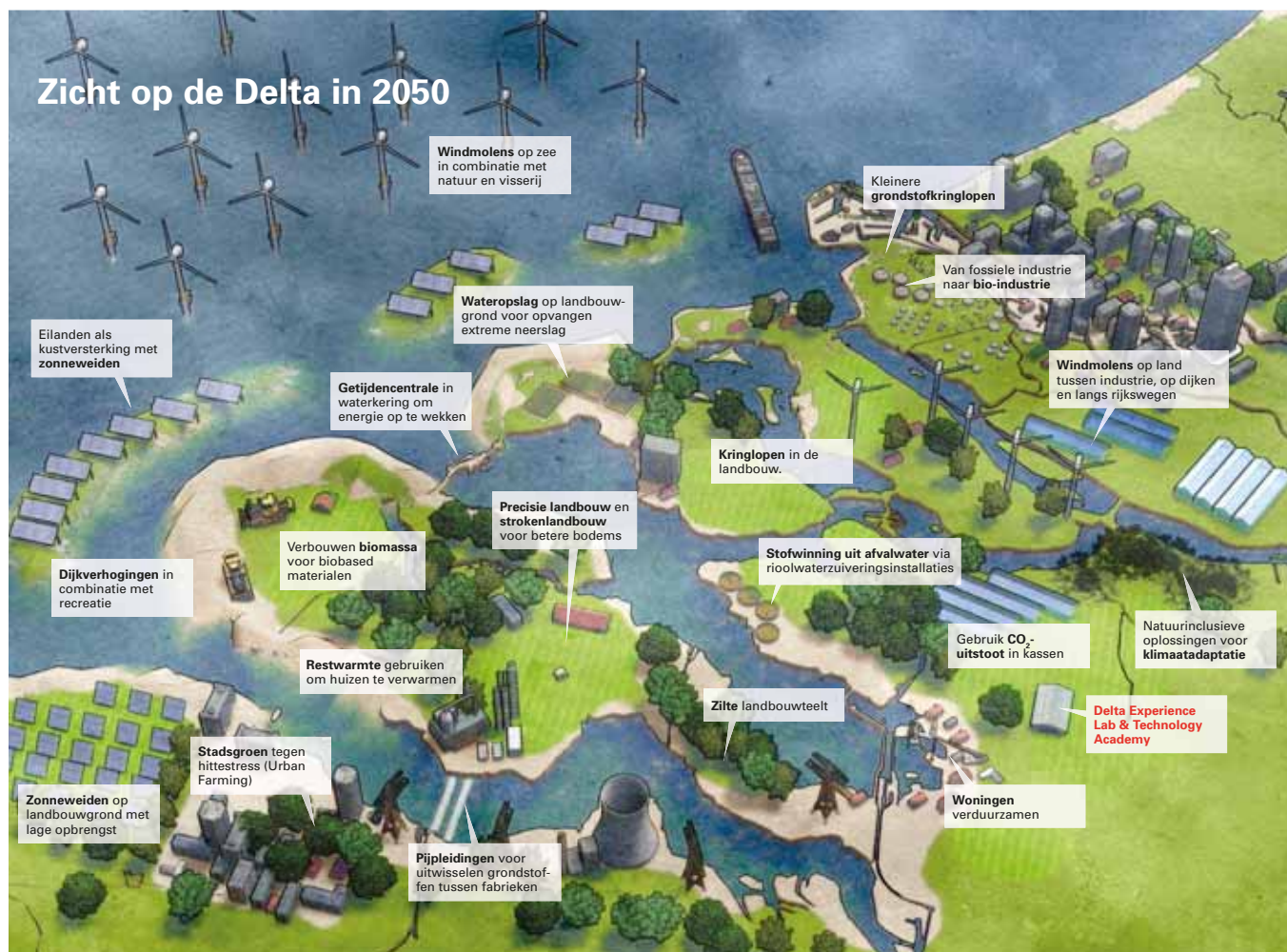
"Er zijn heel veel initiatieven alleen weinig op grote schaal", vervolgt de hoogleraar. "Wat wij hebben ontdekt is dat je de transitiedoelstellingen niet gaat halen als je op dit tempo doorgaat." Keiharde wetenschap ligt er overigens niet onder die conclusie. "De doelen rondom CO₂-reductie zijn redelijk concreet geformuleerd, maar rondom circulariteit, landbouwverduurzaming en klimaatadaptatie zijn de doelen abstracter, kwalitatiever. Dan is het lastiger om daar harde uitspraken over te doen. Maar wij hebben onze inzichten gecheckt bij be-

leidsmakers", vertelt Verdaas. "Er moet meer gaan gebeuren, anders blijf je in de pioniersfase hangen."

De noodzakelijke opschaling vraagt om regionale samenwerking, waardoor men van elkaar kan leren en initiatieven aan elkaar worden geknoopt, maar die samenwerking ontbreekt. Verdaas: "Het regionale gat noemen we dat in ons rapport. Gemeenten zijn bezig op hun lokale niveau, maar daar waar het de gemeentegrenzen en zeker de provinciegrenzen overstijgt is Den Haag afwezig en zie je het ontbreken van een samenwerkingsstructuur die daar invulling aan kan geven." Het gevolg is dat in de regio wordt gewerkt aan de verschillende verduurzamingsopgaven (energietransitie, circulaire economie, duurzame landbouw, klimaatadaptatie), maar dat die onvoldoende gecombineerd worden. Verdaas noemt de afzonderlijke transitie "de nieuwe sectorale kokers". Zo lijkt bij de plicht om een regionale energiestrategie te maken de afstemming met de andere verduurzamingsopgaven vergeten te zijn. Rond klimaat en energie is de 'sense of urgency' nu eenmaal het grootst, zo verklaart hoogleraar regionale economische dynamiek en SER-kroonlid Henri de Groot. Het Klimaatakkoord van Parijs verlangt nu eenmaal handelen; andere transitie krijgen zo minder aandacht. De Groot: "Dat zien we gebeuren in die regio's. Eén of twee ambtenaren in een gemeente krijgen de opgave handen en voeten te geven aan de energietransitie. Die wordt heel nauw gedefinieerd. Een ambtenaar kan individueel ook niet heel veel meer."

Levensloop

Voordat je het weet wordt de circulaire economie ondergesneeuwd door de energietransitie. "Die hebben evident met elkaar te maken", stelt De Groot, die op de RLI werkconferentie (die bij het schrijven van dit artikel nog moet plaatsvinden, red.) een workshop 'Hoe combineer je duurzaamheidsopgaven met inclusieve groei in de regio?' zal geven. "De transitie rondom kli-

Een schets die raad maakte bij een mogelijk toekomstbeeld van de Zuidwestelijke Delta in 2050

maat leidt tot een enorme behoefte aan materialenstromen." De Groot vraagt zich bijvoorbeeld af of bij de bouw van windmolenparken voldoende circulair wordt aanbesteed. "Wordt er nagedacht over wat te doen met die windmolenparken als ze over twintig, dertig jaar zijn afgeschreven? Ik plaats daar vraagtekens bij." De Groot tempert overigens de verwachtingen over zijn workshop. Die gaat de vraag hoe duurzaamheidsopgaven te combineren niet meteen beantwoorden. "We staan in het beginstadium. Het doel van de workshop is elkaar bewust maken van de opgave en van hoe pril de kennis hierover is," aldus de econoom. "Het is een puzzel die we op dit moment met elkaar aan het leggen zijn. Tegelijkertijd zie ik mooie initiatieven zoals het House of Skills in Amsterdam. Daar wordt met kennisinstellingen, werkgevers, werknemers en overheid nagedacht over de invulling van curricula: hoe zorgen we ervoor dat de goede opleidingen worden aangeboden? Hoe zorg je dat er opleidingstrajecten zijn voor mensen met een baan om zich gedurende hun levensloop bij te scholen? Er is gebrek aan mensen met kennis en vaardigheden voor de transitie van de gebouwde omgeving, om windmolens te installeren en noem maar op."

Verdaas benadrukt dat er knopen moeten worden doorgeslagen voordat de regio's volledig aan de slag kunnen. "We willen van fossiele energie af; de zware industrie zal haar processen in de toekomst waarschijnlijk op waterstof moeten doen en die moet dan

duurzaam worden opgewekt. Het rijk zal dus een knoop moeten doorhakken over waar we in Nederland aanlandpunten voor duurzame waterstof gaan organiseren (de waterstofproductie van de stroom van windmolens op zee, HP). Bij Terneuzen? Bij Delfszijl? Bij de Eemshaven? We wachten op nationale regie. Stel het nationaal besluit is de waterstofindustrie voor de zware industrie in Zeeland te huisvesten, dan heeft dat gevolgen voor wat je daar nog aan andere functies kunt doen. Die discussie komt nu niet op gang. Iedereen is op iedereen aan het wachten."

Tegenkrachten

Dat de regio's volgens de Rli een belangrijke rol hebben bij de verduurzamingsopgaven, wil volgens Verdaas niet zeggen dat er dus bestuurlijke regio's moeten worden opgericht. Discussies over bestuurlijke regio's verzanden al snel. "Dat maakt veel tegenkrachten los en dan gebeurt er vijf jaar helemaal niks," voorspelt Verdaas. Dat betekent niet dat bestuurders en andere partijen in de regio op hun handen moeten zitten. "Je kunt regionaal op een getrapte manier richting geven: de provincie kan zeggen: je mag als gemeenten zelf richting geven, maar als je er over een jaar niet uit bent, dan nemen wij het over. Zo kan het rijk dat ook richting provincies doen. Zo kun je richting en samenhang afdwingen, het liefst vrijwillig, maar als het niet gebeurt moet een hoger schaalniveau zijn verantwoordelijkheid pakken. Dat gebeurt nog niet."